

Извештај о скринингу Србија

Поглавље 11 – Пољопривреда и рурални развој

Датум састанка поводом скрининга:

Експланаторни састанак: 18–20. марта 2014.

Билатерални састанак: 14–16. маја 2014.

I. Садржај поглавља

Правне тековине о пољопривреди и руралном развоју обухватају велики број обавезујућих правила, од којих се многа директно примењују. Одговарајућа примена и делотворно извршавање ових правила од стране ефикасне државне управе од суштинског су значаја за функционисање Заједничке пољопривредне политике. Ово захтева оснивање агенције за плаћање и успостављање система за управљање и контролу, као што је Интегрисани систем управљања и контроле, и обезбеђивање капацитета за спровођење програма руралног развоја. Државе чланице морају бити способне да примене законодавство ЕУ на шеме директне подршке и примене заједничку организацију тржишта за различите пољопривредне производе.

За спровођење, управљање и контролу Заједничке пољопривредне политике (ЗПП) неопходно је формирање, измена и/или јачање одговарајућих административних структура. У појединим случајевима, правним тековинама се утврђују детаљне спецификације за потребне административне структуре. У многим случајевима, термини као што је „надлежни орган” у правним тековинама се користе само ради упућивања на потребну административну структуру. То значи да се свакој држави чланици препушта одлука о томе која је институција надлежна за делотворно спровођење правних тековина. Међутим, функције које државе чланице ЕУ морају да врше – посредством административних структура које успостављају – јасно се прецизирају у правним тековинама.

II. УСКЛАЂИВАЊЕ ДРЖАВЕ И КАПАЦИТЕТ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ

У овом одељку сажето су приказане информације које је доставила Србија, као и дискусија на састанку скрининга.

Србија је навела да може да прихвати правне тековине које се односе на пољопривреду и рурални развој и да намерава да транспонује и примени правне тековине до датума приступања. Србија је навела да је детаљно упозната са правним тековинама које ово поглавље обухвата, да је свесна изазова са којима ће се суочити у настојању да у потпуности спроведе правне тековине након приступања и да је у потпуности сагледала кораке неопходне за остварење овог циља.

Површина коришћеног пољопривредног земљишта (КПЗ) у Србији износи 3.437.423 хектара (ha), што чини 44% укупне територије. Земљиште се највише користи као обрадиво земљиште (73%), иза чега следе стални травњаци (21%) и вишегодишњи засади (6%).

Овај сектор представља 9,7% бруто додате вредности (БДВ), а 2012. године запосленост у пољопривреди је чинила 21% укупне запослености. Извоз пољопривредно-прехрамбених производа износи 23% укупног извоза Србије. Пописом пољопривреде је евидентирано 631.500 пољопривредних газдинстава са просечном величином од 5,4 ha. Од тога 99,5% чине породична пољопривредна газдинства. За пољопривреду Србије карактеристична су пољопривредна газдинства мешовите структуре, која обухватају:

- 6.200 великих газдинстава са површином већом од 50 ha, која користе 33% КПЗ,
- 45.300 газдинстава средње величине са површином између 10 и 50 ha, која користе 24% КПЗ,
- 271.600 малих газдинстава са површином између 2 и 10 ha, која користе 35% КПЗ,
- 308.400 одрживих или полуодрживих газдинстава са површином мањом од 2 ha, која користе 8% КПЗ.

Структура пољопривредних газдинстава и врста производње у знатној мери варирају у распону од: а) равничарског подручја на северу, са погоднијом структуром и високим учешћем биљне производње, до б) брдско-планинских подручја, углавном на југу, са претежно малим пољопривредним газдинствима и сточарском и/или повртарском и воћарском производњом.

У Србији су дефинисана подручја са отежаним условима рада у пољопривреди¹. Ова „мање развијена подручја” покривају 39% укупне површине и 24% коришћеног пољопривредног земљишта, које користи 29% пољопривредних газдинстава.

Више од 60% вредности пољопривредне производње остварује се кроз биљну производњу, а 40% кроз сточарску. Главни производи биљне производње су кукуруз, пшеница, уљарице, шећерна репа, воће и поврће, док у главне производе животињског порекла спадају производи говедарства (углавном млеко), свињско месо, производи живинарства (јаја и месо) и овчарства (месо и вуна).

Уопштено говорећи, Србија има повољне климатске услове за пољопривреду, богате земљишне ресурсе доброг квалитета, богат биодиверзитет и повољан однос пољопривредног земљишта по глави становника. Упркос повољним условима, продуктивност рада је 20% нижа од просека ЕУ. Приноси су знатно испод могућности, углавном због недостатка финансијских средстава, савремене технологије, довољно инпута, генетичких ресурса и знања. На производњу утичу и климатске промене. Екстремни временски услови имају негативан утицај на рад пољопривредника, што последњих година доводи до нестабилности производње. И поред тога, Србија је нето извозник пољопривредно-прехранбених производа, са повољним односом извоза и увоза, који се последњих година креће између 1,5 и 2. Трговина се базира углавном на примарним пољопривредним производима (79% извоза и 65% увоза).

Србија је навела да се њена пољопривредна политика заснива на Закону о пољопривреди и руралном развоју („Службени гласник РС”, бр. 41/09) и Закону о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Службени гласник РС”, бр. 10/13). Овим законима се обезбеђује општи оквир за развој и подршку пољопривреди и руралном развоју кроз директна плаћања, мере руралног развоја и посебне подстицаје. Они наводе циљеве пољопривредне политике и основне дефиниције; дају преглед врста подстицаја и критеријума прихватљивости; дефинишу Регистар пољопривредних газдинстава, вођење евиденције, извештавање и интегрисани пољопривредни информациони систем; наводе надлежност за надзор и спровођење закона и дефинишу надлежности органа одговорног за плаћања у пољопривреди.

---

¹ Примењени су следећи критеријуми: Надморска висина изнад 500 m или мање од 100 запослених на 1.000 становника или подручје које је саставни део парка природе. Дефиниција још није усаглашена са дефиницијом мање развијених подручја, заснованој на законодавству ЕУ.

Пољопривредна политика Србије финансира се из годишњег националног буџета. Спровођење пољопривредне политике заснива се на наведеним законима, који обезбеђују правни оквир. Детаљна расподела буџета за пољопривреду и рурални развој утврђује се уредбом Владе на годишњем нивоу (за 2014. годину „Службени гласник РС” бр. 8/14 и 30/14). Ова уредба се базира на Закону о буџету Републике Србије за текућу годину. Уредбом се дефинише укупан износ финансијских средстава и обим средстава према врсти подстицаја. Пољопривредни буџет за 2014. годину износио је 392 милиона евра, укључујући средства за администрацију. Од тога је 267 милиона евра намењено за подстицаје у пољопривреди и руралном развоју.

Србија је навела да је за националну пољопривредну политику надлежно Министарство пољопривреде и заштите животне средине. Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство Аутономне Покрајине Војводине и органи јединица локалне самоуправе (општине) такође подржавају пољопривредни сектор и руралне области. У 2013. години они су издвојили износ од 15,3 милиона евра. Њихови програми подршке комплементарни су националним програмима подршке и одобрава их МПЗЖС.

Србија је 2013. године сачинила нацрт свеобухватне Стратегије пољопривреде и руралног развоја за период 2014.-2024. године. Стратегија је усвојена у јулу 2014. године. Заснована је на резултатима Пописа пољопривреде, спроведеног у октобру 2012. године. Подаци су валидни и доступни као финални за даљу употребу у сврху анализа и креирања политике. Стратегијом се дефинише оквир за: а) процес институционалне и политичке реформе, б) подстицаје у пољопривреди и руралном развоју и в) процес интеграције у ЕУ и СТО. Према Стратегији, подстицаји у пољопривреди и руралном развоју постепено ће се усклађивати са Заједничком пољопривредном политиком ЕУ.

II.a Хоризонтална питања

У 2014. години, **мере директне подршке** у Србији обухватале су производно невезана плаћања по хектару, производно везана плаћања по грлу стоке, регресирање инпута и премију за млеко. Укупан износ финансијских средстава за 2014. годину је 209 милиона евра и представља 78% износа подстицаја у пољопривреди. Да би се квалификовали за директна плаћања, пољопривредни произвођачи треба да се региструју и користе више од 0,5 ха пољопривредног земљишта током године, до 31. октобра. Регистар пољопривредних газдинстава и поједине мере подстицаја (плаћања по површини, регресирање инпута, регресирање осигурања) администрира Управа за трезор. Све остале мере директних плаћања спроводи Управа за аграрна плаћања (УАП). Модулација директних плаћања примењује се у два корака. Директна плаћања пољопривреднику у износу од 87.000 до 174.000 евра смањују се за 5%. Плаћања у износу већем од 174.000 евра умањују се за 10%.

Производно невезана плаћања по површини износе до 52 евра по хектару пољопривредног земљишта (обрадиво земљиште, ливаде, баште, воћњаци и виногради) за максимум до 100 ха по газдинству. Стални травњаци нису прихватљиве површине. Укупна финансијска средства износе 73,4 милиона евра, што представља 35% директних плаћања.

Производно везана плаћања по грлу стоке састоје се од плаћања за: а) тов говеда (87 евра по грлу), тов свиња (9 евра по грлу) и тов јагдади (9 евра по грлу) са финансијским средствима у износу од 8,8 милиона евра; б) краве дојиље (174 евра по грлу) са финансијским средствима у износу од 86.393 евра и в) пчеларство (4 евра по кошници) са финансијским средствима у износу од око 2 милиона евра. Плаћања за генетско унапређење у сточарству (високо квалитетне расе) одобравају се за краве (174 евра по грлу) и овце, козе и крмаче (35 евра по грлу) са финансијским средствима у износу од 28,4 милиона евра. У оквиру ових финансијских средстава обезбеђују се плаћања за родитељске кокошке (0,5 евра по грлу лаког типа, а 0,9 евра по грлу тешког типа) и родитељске ћурке (2,6 евра по грлу). Укупан износ финансијских средстава за производно везана плаћања по грлу стоке је 39,6 милиона евра, што представља 19% директних плаћања.

Тамо где постоји регистар (говеда, овце, козе, кошнице), регистрација животиња је један од критеријума прихватљивости за плаћање. У зависности од мере подршке, постоје различити додатни критеријуми прихватљивости, као што су минимални број, период гајења и тежина. Не постоје посебни критеријуми прихватљивости у погледу максималне густине насељености животиња, нити други посебни критеријуми који се односе на добробит животиња или на заштиту животне средине.

Премија за млеко исплаћује се за сирово кравље, овчије и козије млеко (0,06 евра по литру), које се испоручи млекари. Дефинисана је минимална и максимална количина млека на нивоу пољопривредног газдинства. Минимум је 3.000 литара по кварталу (1.500 литара у подручјима са отежаним условима рада у пољопривреди), а максимум 3 милиона литара по кварталу. Пољопривредно газдинство и животиње морају бити регистровани. Укупан износ финансијских средстава је 25,9 милиона евра и представља више од 12% директних плаћања.

Регреси укључују: а) дизел гориво и ђубриво (57,8 милиона евра), б) премије осигурања за усеве, вишегодишње засаде, расаднике и животиње (3,4 милиона евра), в) складиштење у јавним складиштима (86.393 евра) и г) кредитну подршку (8,6 милиона евра). Регреси износе 70 милиона евра, што представља више од 33% директних плаћања.

Србија у овом тренутку нема **Интегрисани систем управљања и контроле (IACS)**, као што је дефинисано у правним тековинама. Административне контроле спроводи Управа за аграрна плаћања или Министарство финансија. Контроле на лицу места спроводе Одељење пољопривредне инспекције и Управа за ветерину, зависно од врсте мере. Ниво контроле на лицу места креће се у распону од 2% до 100%, у зависности од мере и на основу процене ризика. Успостављени су: Регистар пољопривредних газдинстава, који администрира Министарство финансија; систем идентификације и регистрације животиња, којим руководи Управа за ветерину у МПЗЖС; и софтвер за рачуноводство, којим руководи Управа за аграрна плаћања (УАП). Очекује се да крајем 2014. године започне пројекат складиштења података, који интегрише постојеће базе података за унапређене административне контроле кроз унакрсне провере и побољшава праћење, евалуацију и извештавање о плаћањима.

Систем идентификације земљишних парцела (LPIS) не постоји. УАП ће у оквиру МПЗЖС бити одговорна за развој LPIS, док ће геодетске податке обезбеђивати Републички геодетски завод.

Законску основу за *LPIS*, као и писани споразум у вези са набавком и дељењем просторних података тек треба припремити. Очекује се да пројекат техничке помоћи за *LPIS* (*IPA* 2012), који треба да подржи његов развој, започне у току 2015. године.

Управа за аграрна плаћања (УАП) у оквиру МПЗЖС успостављена је законом за спровођење националних директних плаћања и мера руралног развоја. УАП ће постати агенција за плаћање, надлежна за Инструмент претприступне помоћи за рурални развој (*IPARD*) у претприступном периоду, а тиме и јединствена **агенција за плаћање** за све шеме плаћања у пољопривреди и све тржишне мере датумом приступања.

Механизам **вишеструке усклађености**, усаглашен са правним тековинама ЕУ у погледу специфичних захтева, система контроле и санкционисања, још увек не постоји. Међутим, пољопривредници имају обавезу да поштују национално законодавство у области заштите животне средине, јавног здравља, здравља животиња, здравља биљака, добробити животиња и заштите пољопривредног земљишта. Непоштовање националног законодавства може довести до санкција, али оне нису повезане са подстицајима у пољопривреди.

Саветодавни систем за пољопривредна газдинства (*FAS*), који је усаглашен са правним тековинама ЕУ и има исту област примене, још увек не постоји. Међутим, у Србији постоје саветодавне службе, које би се могле развити тако да се успостави *FAS*.

Поред директних плаћања и мера руралног развоја, Србија реализује и **посебне подстицаје** за подршку саветодавству (2,2 милиона евра), одгајивачким програмима (милион евра), истраживању и иновацијама (0,6 милиона евра) и производњи садног материјала (0,17 милиона евра).

Државну помоћ у Србији уређује Закон о контроли државне помоћи („Службени гласник РС”, бр. 51/09). Одредбе о државној помоћи садржане су у Споразуму о стабилизацији и придруживању (ССП). Када је реч о државној помоћи, производи пољопривреде и рибарства нису обухваћени овим законом, нити ССП. Орган надлежан за државну помоћ у пољопривреди још увек не постоји. Поједине постојеће мере подршке могле би се сматрати државном помоћи према законодавству ЕУ. Србија је навела да ће правила о државној помоћи у земљи морати да се размотре у оквиру приступних преговора и да ће се она постепено усклађивати са законодавством ЕУ. Поједине мере подршке ће се трансформисати у директна плаћања, а поједине у мере руралног развоја.

Правни основ за спровођење **трговинске политике** представља Закон о спољној трговини („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 36/1 и 88/1), Закон о царинској тарифи („Службени гласник РС”, бр. 62/05, 61/07 и 05/09), Царински закон („Службени гласник РС”, бр. 17/10 и 11/12), Закон о посебним дажбинама („Службени гласник РС”, бр. 90/94) и Уредба о царинској тарифи за 2014. годину („Службени гласник РС”, бр. 107/13 и 119/13).

Трговина пољопривредно-прехранбеним производима у Србији је значајна. Током 2013. године вредност извоза превазишла је ниво од 2 милијарде евра (23% укупног извоза), при чему је евидентирана вредност увоза од преко милијарду евра (7,7% укупног увоза).

Тржишне мере, као што су увозне квоте, извозне квоте, увозне/извозне дозволе или средства обезбеђења за увоз/извоз и извозне субвенције се не примењују. Србија је навела да се Комбинована номенклатура за класификацију производа примењује на нивоу од 8 цифара, а на националном нивоу од 10 цифара.

Царине на увоз пољопривредно-прехранбених производа примењују се као *ad valorem* у распону од 1 до 30%. За одређен број осетљивих производа примењују се посебне дажбине (цена по кг). За одређен број тарифних линија, које се односе на воће, поврће и цвеће постоје сезонске царине.

Тарифне квоте за извоз и увоз дефинишу се Споразумом о стабилизацији и придруживању (ССП) са ЕУ, а са Турском Споразумом о слободној трговини. Додатне тарифне квоте за увоз сира важе за земље *EFTA*. Увозне квоте примењују се по принципу „први дошао – први услужен”. За управљање тарифним квотама надлежна је Управа царина.

Србија има следеће **трговинске споразуме**: Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) са ЕУ, Споразум о слободној трговини у Централној Европи (*CEFTA*) са земљама Централне Европе, споразуме са земљама Европског удружења за слободну трговину (*EFTA*) и билатералне споразуме о слободној трговини са Турском, Русијом, Белорусијом и Казахстаном.

ССП омогућава Србији повлашћени приступ тржишту ЕУ за већину пољопривредно-прехранбених производа, осим за вино, шећер и говеђе месо, за које се примењују тарифне квоте. ССП такође предвиђа да Србија смањи царине за увоз из ЕУ, у зависности од осетљивости производа. Око 82% тарифних линија ослобођено је од царина 6 година након ступања на снагу Споразума, при чему ће се за одређене врсте производа, укључујући месо, млечне производе, шећер, воће, поврће, воћне сокове и дукан, царине смањити или задржати на истом нивоу.

Трговина са земљама *CEFTA* је у потпуности либерализована. Са земљама *EFTA* Србија има билатералне споразуме за пољопривредне производе, а споразуме веома сличне ССП за прерађене пољопривредне производе.

Србија тренутно преговара о свом приступању Светској трговинској организацији. На мултилатералном нивоу треба ускладити два правна акта са правилима СТО, укључујући Закон о генетички модификованим организмима. Билатерални преговори о царинама у пољопривреди окончани су са 10 земаља, а и даље су у току они са САД, Бразилом и Украјином.

Посебни трговински споразуми за **производе ван Анекса I** на снази су са ЕУ и земљама чланицама *EFTA*. У све друге билатералне и мултилатералне трговинске споразуме прерађени пољопривредни производи укључени су заједно са пољопривредним производима. Просечан удео прерађених пољопривредних производа у укупном извозу пољопривредно-прехранбених производа у периоду 2009-2013. године био је 22,1%. Просечни удео увоза у истом периоду износио је 28%. Србија не примењује систем царинске заштите за прерађене пољопривредне производе (*PAPs*) на основу садржаја пољопривредне компоненте. Србија је изјавила да га неће уводити пре приступања ЕУ.

Србија је успоставила **Систем рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима (FADN)**. Спроводи га МПЗЖС уз подршку: а) Покрајинског секретаријата за пољопривреду, водопривреду и шумарство АП Војводина на северу и Института за примену науке у пољопривреди на југу и б) кроз локалну подршку 33 канцеларије Пољопривредне саветодавне и стручне службе. У 2014. години обухваћен је узорак од 499 пољопривредних газдинстава. Попис пољопривреде 2012 се користио за формирање узорка. У овом тренутку процењује се план селекције и утврђује валидност података. Србија је изјавила да су за правилник и методологију потребна додатна ажурирања. Планира се повећање узорка и проширење употребе у истраживањима и креирању политике.

II.6. Заједничка организација тржишта

II.6.1 Ратарске културе, текстилне биљке, шећер²

Око 60% пољопривредног земљишта Србије користи се за производњу ратарских култура. Главне културе су житарице, уљарице и шећерна репа. Текстилне биљке, пиринач и конопља се не производе у Србији. Још увек нису на снази тржишне мере попут интервенција, производних квота, увозних дозвола или извозних субвенција. Извозне дозволе обавезне су само за шећер.

Житарице

Кукуруз (1.186.000 ha) и пшеница (563.000 ha) преовлађују у производњи житарица, а иза њих следе јечам (86.000 ha), тритикале (39.000 ha), овас (28.000 ha) и раж (4 000 ha). Производња на северу земље има велики удео у укупној производњи. Приноси су скромни (нпр. 4,9 t/ha за кукуруз и 4,8 t/ha за пшеницу) са високим нивоом нестабилности. Србија је навела да је регистровано 465 млинова, 5.755 прерађивача и 3 фабрике за производњу скроба. Житарице (углавном кукуруз и пшеница) чине 17,3% укупног извоза пољопривредно-прехранбених производа Србије. Више од 80% ових производа извози се у ЕУ. Србија примењује *ad valorem* царине од 30% на увоз житарица из трећих земаља, са изузетком пиринча (3%). За ЕУ важи повлашћени режим без увозних дажбина за неограничене количине, осим за поједине производе. Повлашћени приступ постоји и за земље *CEFTA*, Руску Федерацију, Белорусију и Казахстан.

Уљарице

Производња уљарица обухвата сунцокрет (188.000 ha), соју (160.000 ha) и уљану репицу (10 ha). Приноси су релативно високи кад је реч о сунцокрету (2,7 t/ha) и соји (2,4 t/ha), а скромни за уљану репицу (2,8 t/ha). Производи од уљарица се највише извозе у ЕУ и земље *CEFTA*. Србија примењује *ad valorem* царине између 3 и 30% на увоз производа од уљарица из трећих земаља. За ЕУ важи повлашћени режим без увозних дажбина за неограничене количине. Повлашћени приступ постоји и за земље *CEFTA*, Руску Федерацију, Белорусију и Казахстан.

Шећер

---

² Подаци из 2003. године

Шећерна репа се производи на површини од 50.000 до 70.000 ha (2013. године на 64.768 ha), углавном на пољопривредним газдинствима са површином већом од 100 ha (приближно 400 газдинстава). Шећерну репу прерађују три прерађивача у шест погона, при чему се производи од 400.000 до 500.000 тона шећера годишње (2013. године произведено је 403.582 t). Извози се приближно између 180.000 и 200.000 тона (6,1% укупног извоза пољопривредно-прехранбених производа у 2013. години). Извозом шећера у ЕУ управља се помоћу извозних дозвола. Повлашћени приступ тржишту ЕУ износи 181.000 тона годишње ослобођених царине. Србија је навела да се примењују *ad valorem* царине (20%) и посебне увозне дажбине за сирови шећер (0,14 евра/кг) и бели шећер (0,15 евра/кг). Посебне увозне дажбине смањене су за увоз из ЕУ, земаља *EFTA*, Турске, Белорусије и Казахстана. Трговина са земљама *CEFTA* и Руском Федерацијом потпуно је либерализована.

II.b.2 Животињски производи

Сточарска производња учествује са 30-40% у укупној вредности пољопривредне производње. Главни производи су: кравље млеко (1.418.000 t), свињско месо (249.487 t), говеђе месо (69.530 t), живинско месо (92.000 t), овчије месо (29.000 t), јаја (1.750.000.000 комада), овчије и козје месо (34.000 t), мед (8 554 t) и вуна (2 600 t)³. Србија је навела да не постоје тржишне мере попут система интервенција, производних квота, увозно-извозних дозвола или извозних субвенција за животињске производе. Царинске дажбине на увоз примењују се на основу појединачних трговинских уговора. Трговина се заснива на продаји живих животиња на сточним пијацама и на директној продаји кланицама од стране пољопривредних произвођача. Трговину надзиру овлашћени ветеринари.

Млеко и млечни производи

Производња млека је веома уситњена и одвија се на пољопривредним газдинствима са просечно 2,8 музних крава⁴. На 155.859 пољопривредних газдинстава евидентирано је око 430.000 музних крава. 78% крава држи се на око 150.000 пољопривредних газдинстава са мање од 10 крава, од чега 108.000 газдинстава има само по једну или две краве. 15% крава се држи на око 4.200 газдинстава са 10 до 49 крава, а 7% њих на око 400 газдинстава са више од 49 крава. Иако продуктивност од 2010. године расте, она је релативно ниска, са просечним годишњим приносом по крави од око 3.200 kg у 2013. години. Преовлађују расе холштајн и сименталска раса.

Производња млека је у 2013. години износила 1,45 милиона тона, од чега 98% крављег млека, а 2% овчијег и козјег. Последњих година укупна производња је смањена, док је количина млека испоручена млекарима порасла на 745.000 t (52%). Неиспоручено млеко се на газдинствима углавном прерађује у традиционалне млечне производе, као што су сир и кајмак. Ови производи се продају на зеленим пијацама или у специјализованим продавницама. Директна продаја свежег млека је занемарљива. Регистровано је 214 постројења за прераду млека, од којих је 138 радило током 2013. године. Већина млекара је релативно мала, а 10 млекара прерађује више од 70%

³ Сви подаци су из 2012. године – производња меса се приказује у тонама живе масе.

⁴ Сви подаци су из 2012. године, осим ако није другачије наведено .

испорученог млека. Сви произвођачи млека имају обавезу да поштују Правилник о квалитету производа од млека и стартер култура, иако систематизоване информације о квалитету млека још нису доступне. Лабораторију за независна испитивања квалитета тек треба основати. Србија је навела да су тржишни стандарди за млеко усклађени са правним тековинама ЕУ.

Србија је нето извозник млечних производа. Вредност извоза је 2013. године достигла 48,2 милиона евра, а вредност увоза 36,2 милиона. Највећи део извоза (77%) одлази у земље *CEFTA*, док се 8,7% извози у ЕУ. Млечни производи увозе се највише из земаља *CEFTA* (52%) и ЕУ (47%). Трговина је у потпуности либерализована са земљама *CEFTA*, Руском Федерацијом и Белорусијом. За Казахстан се примењују изузеци од дажбина за неке врсте сирева.

Говеђе месо

У 2013. години евидентирано је 913.144 говеда, од чега 505.777 крава и јуница. Последњих година број се смањивао за око 10%. Производња говеђег меса је опала, са око 100.000 t у 2009. години на 69.530 t у 2013. години, највише као резултат пада потрошње условљеног финансијском кризом (са 12,6 kg по глави становника у 2010. години на 9,5 kg по глави становника у 2013. години). Говеда се гаје на 177.252 пољопривредна газдинства⁵. Већина говеда (68%) гаји се на око 170.000 газдинстава са мање од 20 говеда, од чега 88.457 газдинстава има само по једно или два говеда. Око 20% говеда држи се на око 5.400 газдинстава са 20-99 говеда, а 12% њих на око 270 газдинстава са више од 100 говеда.

Цена говеђег меса се заснива на живој маси или маси трупа. Не постоји систем класификације трупова усклађен са захтевима ЕУ. Извештавање о ценама је добровољно, а извештај се подноси и објављује на недељном и месечном нивоу. Постоји 398 кланица. Већина је релативно мала. Само 81 кланица има капацитет за клање већи од 75 говеда недељно. Њихов целокупан капацитет премашује постојећи број закланих животиња. Посебне тешкоће да се одрже на тржишту имају мале кланице.

Србија је навела да поседује систем за идентификацију и регистрацију говеда, који је потпуно усклађен са Уредбом (ЕЗ) бр. 1760/2000, која регулише ушне марклице, пасоше за животиње и рачунарске базе података, који омогућавају праћење животиња и њиховог кретања.

Систем обележавања производа од говеђег меса примењује се само на извоз у ЕУ. Постоји укупно 17 објеката који извозе у ЕУ (9 за говеђе месо, 7 за производе од меса, један за млевено месо, припрему меса и механички одвојено месо).

Србија је нето извозник производа од говеђег меса. Увоз је ограничен. У 2013. години извоз је достигао 44.000 живих животиња и 1.465 t производа. Главни трговински партнери су ЕУ и *CEFTA*. Кад је реч о увозу из ЕУ, Споразум о стабилизацији и придруживању предвиђа царинске стопе у распону од 0 до 15% за живе животиње и 12% за говеђе месо. За извоз у ЕУ постоји квота од 8.700 t са преференцијалном царином за *baby beef*. Трговина са чланицама *CEFTA*, Русијом,

---

⁵ Подаци су из 2012. године

Белорусијом и Казахстаном потпуно је либерализована. За земље *EFTA* важе појединачни споразуми са смањеним дажбинама за тарифне линије појединих производа од говеђег меса.

Овчије и козје месо

У 2013. години евидентирано је 1.616.000 оваца, од чега 1.236.000 приплодних оваца. Последњих година производња овчијег меса се повећала и 2013. године достигла готово 30.000 t. Преовлађују расе комбинованих производних особина (домаће аутохтоне расе цигаја и праменка), иако се оне највише користе за производњу меса и вуне. Овце држи око 155.000 пољопривредних газдинстава⁶. Просечан број оваца по газдинству је 11,2. Већина њих се гаји на 137.475 малих пољопривредних газдинстава са мање од 20 оваца, од чега 95.211 на газдинстава са мање од 9 оваца. Евидентирано је око 16.500 пољопривредних газдинстава са 20-99 оваца и око 1.000 газдинстава са више од 100 оваца. Овце се држе највише у западном и централном делу Србије.

Козе се држе углавном због производње млека. У 2013. години произведено је 4.306 t козјег меса. Евидентирано је 225.000 коза. Просечан број коза по газдинству је 3,7. Козе се чувају на око 63.000 пољопривредних газдинстава. 94,8% газдинстава држи мање од 9 коза, 5% држи од 10 до 49 коза, а око 1.000 газдинстава држи више од 50 коза.

Већина оваца (95%) и све козе кољу се на пољопривредном газдинству. Само 5% оваца се коље у некој од 398 кланица. Ниједна кланица није сертифицирована за извоз овчијег и козјег меса у ЕУ.

Цена овчијег и козјег меса заснива се на живој маси. Не постоји систем класификације трупова усклађен са захтевима ЕУ. Извештавање о ценама је добровољно, а извештај се подноси и објављује на недељном и месечном нивоу.

Србија је навела да поседује систем за идентификацију и регистрацију оваца и коза који је усклађен са захтевима ЕУ.

Србија је била нето извозник производа од оваца и коза у 2013. години. Увезиле су се најчешће живе приплодне животиње, и то у занемарљивом обиму. Извоз се састојао од 65.464 живих животиња (оваца) и 115 t овчијег меса. Готово целокупна трговина одвија се са земљама *CEFTA*. Живе животиње се углавном извозе у Босну и Херцеговину.

Свињско месо

У 2013. години на фармама у Србији држано је 3.144.215 свиња и 387.803 приплодних крмача, од чега се произвело 249.487 t свињског меса (368.000 t живе масе), што је представљало 56% укупне производње меса. Потрошња свињског меса има највећи удео у укупној потрошњи меса (35,9 kg по становнику).

---

⁶ Подаци су из 2012. године

Свиње се држе на око 355.052 пољопривредних газдинстава⁷. Просечан број свиња по газдинству је 9,8. Постоји велики број малих пољопривредних газдинстава са мање од 19 свиња (92%), на којима се држи 47% животиња; знатан број газдинстава средње величине са 20-200 свиња (7,3%), на којима се држи 27,4% животиња и 566 великих газдинстава са више од 200 свиња, на којима се држи 25% свиња; од тога 81 газдинство има више од 1.000 свиња, што чини скоро 20% укупног броја свиња. Око 28.000 пољопривредних газдинстава специјализовано је за производњу у свињарству.

Цена свињског меса заснива се на живој маси. Не постоји систем класификације трупова усклађен са захтевима ЕУ. Извештавање о ценама је добровољно, а извештај се подноси и објављује на недељном и месечном нивоу. Србија је навела да се 55,6% свиња коље на пољопривредном газдинству. Постоје 394 кланице за клање свиња. Већина је релативно мала. Капацитет за клање више од 200 свиња недељно има 111 кланица.

Србија је навела да поседује систем за идентификацију и регистрацију свиња, на основу којег се животиње обележавају ушним маркицама и идентификују.

Србија је била нето увозник живих свиња и свињског меса у 2013. години. Увезено је 117.772 живих животиња и 8.960 t свињског меса, а извезено 31.221 живих животиња и 688 t свињског меса. Протеклих година увоз живих животиња је знатно порастао (са 10.059 у 2010. години на 117.772 у 2013. години). Готово целокупан увоз је стизао из ЕУ, док је главни део извоза био намењен земљама *CEFTA* (приближно 80%), Русији и осталим трећим земљама. Србија не може да извози у ЕУ, будући да нису испуњени захтеви ЕУ. Трговина свињским месом је у потпуности либерализована са земљама *CEFTA*, Русијом, Белорусијом и Казахстаном. Трговина са ЕУ заснива се на Споразуму о стабилизацији и придруживању, при чему се царинске стопе за извоз у ЕУ крећу у распону од 0 до 19,5% за живе животиње и од 0 до 15% за свињско месо.

Јаја и живина

Јаја и живина су 2013. године чинили 5,9% (3,5% живинско месо и 2,4% јаја) од укупне вредности пољопривредне производње и представљали су 16% сточарске производње. У 2013. години евидентирана је потрошња од 13,6 kg по становнику. Евидентирано је укупно 23,4 милиона грла живине, од чега 12,4 милиона бројлера, 10,3 милиона кокошака и петлова, 144.000 ћурака, 66.000 гусака, 259.000 патака и 248.000 друге живине.

У 2013. години производња живинског меса је износила 92.000 t, а произведено је и 1,75 милијарди јаја (181 јаје по кокоши годишње). У 2012. години живину је држало око 414.000 пољопривредних газдинстава. Карактеристика производње живине у Србији јесте подељена структура са великим бројем малих газдинстава и ограниченим бројем комерцијалних газдинстава. Свега 76 газдинстава држи 38% укупног броја живине. Концентрација производње бројлера је чак и већа. На 0,7% газдинстава држи се 74% бројлера.

---

⁷ Подаци су из 2012. године

Србија је навела да се на њеној територији налази 27 инкубаторских станица, два постројења за прераду јаја и 87 кланица. У осам кланица коље се више од 10.000 животиња дневно, а једна од њих има дозволу за извоз у ЕУ. Извештавање о ценама је добровољно, а извештај се подноси и објављује на недељном и месечном нивоу. Србија је навела да се приближно 50% живине коље на пољопривредним газдинствима.

Србија је 2013. године била нето увозник живинског меса и живих животиња, а нето извозник јаја. У 2013. години увоз је обухватао 7,4 милиона живих животиња, 8.583 t живинског меса, 494 t јаја у љусци и 559 t јаја без љуске. Извоз је обухватао 231.000 живих животиња, 3.015 t живинског меса, 716 t јаја у љусци и 49 t јаја без љуске. Главни део увоза је долазио из ЕУ и земаља *CEFTA*, а главни део извоза је одлазио у земље *CEFTA*. Трговина живином је у потпуности либерализована са земљама *CEFTA*, Русијом, Белорусијом и Казахстаном. Трговина са ЕУ се заснива на Споразуму о стабилизацији и придруживању.

Мед

Србија је навела да се 31.000 газдинстава бави пчеларством и држи укупно 665.000 кошница. Од тога професионални пчелари раде на 266 газдинстава са укупно 69.946 кошница. Годишња производња меда у 2013. години достигла је 8.554 тона. Од 2013. године постоји систем регистрације пчелара. Кошнице су обележене, а подаци ускладиштени у централној бази података, коју одржава Управа за ветерину. У априлу 2014. регистровано је 12.653 пчелара и 557.337 кошница. У 2013. години, 2.647 t меда откупили су регистровани купци, а 1.319 t је продато на зеленим пијацама. Цене се прате на годишњем нивоу у Републичком заводу за статистику.

Србија је нето извозник меда. У 2013. години увезене су само 43 тоне (највише из Бивше Југословенске Републике Македоније). Око 3.400 t меда извезено је у ЕУ (74%), земље *CEFTA* (15%) и остале треће земље (11%). Седам постројења има дозволу за извоз у ЕУ. Србија је навела да су тржишни стандарди за мед усклађени с правним тековинама ЕУ.

II.б.3 Специјализовани усеви

Воће и поврће

Воће се производи на површини од 238.000 ha, највише у региону јужно од Београда (у Шумадији, 55,1%), као и на југу и истоку Србије (30,5%). Просечна производња воћа у протеклих пет година износила је 1,26 милиона тона. Главни производи су шљива, јабука, вишња, бресква, малина, купина, јагода, орах, трешња и дуња.

Србија је нето извозник воћа. Просечни извоз воћа од 2009. до 2013. године износио је 305.984 t са просечном вредношћу од 292,6 милиона евра. Када је реч о воћу, малина је најважнији извозни производ (40% укупне вредности). Велики проценат свежих јабука, шљива, бресака и трешања извози се у Русију. Смрзнуте и охлађене малине, вишње и јагоде највише се извозе у ЕУ. Просечни увоз воћа од 2009. до 2013. године износио је 93.718 t у вредности од 115,5 милиона евра. Увози се

највише цитрусно воће из Грчке, Шпаније и Турске, банане из Еквадора, Колумбије и Костарике, као и лешник из Турске.

Поврће се производи на око 8% обрадивог земљишта, које обухвата 211.324 ha (подаци из 2013.). Просечна производња поврћа у последњих пет година износила је 2 милиона тона. Главни производи су кромпир, купус, диња, парадајз, паприка, црни лук, шаргарепа, краставац, пасуљ, грашак и бели лук.

Србија је нето извозник поврћа. Просечни извоз поврћа од 2009. до 2013. године износио је 94.582 t са просечном вредношћу од 56 милиона евра. Кромпир, парадајз, црни лук, шаргарепа и паприка се највише извозе у земље *CEFTA*. Смрзнута паприка се највише извози у ЕУ, а пасуљ и купус се највише извозе у Русију. Просечни увоз поврћа од 2009. до 2013. године износио је 96.215 тона са просечном вредношћу од 54 милиона евра. Увоз су највећим делом чинили парадајз, паприка, краставац, црни лук и купус из земаља *CEFTA* (посебно из Бивше Југословенске Републике Македоније), те кромпир из Белорусије и ЕУ (Холандија). База података о трговцима не постоји.

Поред шеме директне подршке, постоји и посебна мера за подизање нових воћних засада. Кроз ову меру се покрива 40% укупних трошкова инвестиције (55% у мање развијеним подручјима) са максимално 17.240 евра по пољопривредном газдинству. Од 2002. до 2012. године исплаћено је 14,8 милиона евра за 3.789 корисника. Захваљујући томе, на 4.822 ha земљишта подигнути су нови воћни засади.

У Србији не постоје произвођачке организације, произвођачке групе и међусекторске организације на начин који је дефинисан законодавством ЕУ. Србија је навела да планира спровођење програма за дистрибуцију воћа у школама након усвајања Закона о заједничкој организацији тржишта за пољопривредне производе. Извештавање о ценама је добровољно, при чему се извештаји о ценама воћа и поврћа (45 врста воћа и 53 врста поврћа) са 18 зелених пијаца и пет велетржница подносе и објављују на недељном нивоу.

Стандарди квалитета за воће и поврће базирају се на правилнику за 29 врста воћа и 40 врста поврћа, при чему се дефинишу три класе. Поред тога, тржишни стандарди за јагоде, бобичасто воће, црни лук и вишње, које прописује Економска комисија Уједињених нација за Европу (*UNECE*), важе на добровољној бази. Тржишни стандарди за воћне сокове делимично су усклађени са законодавством ЕУ, док захтеви у погледу квалитета воћних џемова још нису усклађени.

Цвеће и украсне биљке

Површине за гајење цвећа и украсних биљака обухватале су 1.487 ha у 2013. години, од чега 120,8 ha под пластеницима и сличним објектима. Извоз цвећа и украсних биљака у 2013. години износио је 20.747 t у вредности од 11,4 милиона евра. Највише су се извозили семенски и садни материјал, живе биљке, резано и сушено цвеће, и то у Русију, Украјину, Бившу Југословенску Републику Македонију и Црну Гору. Евидентиран је увоз од 6.529 t у вредности од 11,9 милиона евра. Стандарди квалитета за цвеће и украсне биљке још нису успостављени.

Вино

У 2012. години вино се производило на површини од 22.150 ha. Укупна производња вина је у економској 2013/2014. години достигла обим од 43,2 милиона литара (20,2 милиона литара црног/розе и 22,9 белог вина). У 2012. години евидентиран је 80.341 произвођач грожђа. Већина произвођача (92%) користи површину мању од 0,5 ha, 6,9% њих површину између 0,5 и 2 ha, 920 њих површину између 2 и 30 ha, а само 30 произвођача грожђа користи површину већу од 30 ha. 79% површине је засађено сортама винског грожђа, а 21% сортама стоног грожђа. 85% сорти грожђа нема ознаку географског порекла. Према Винарском регистру, постоји 217 винарија. Већина њих је мала. Само у 25 њих запослено је више од 10 радника.

Србија је нето увозник вина. Просечан увоз у периоду 2009-2013. године износио је 27,8 милиона литара, највише из земаља *CEFTA*. Просечан извоз у истом периоду износио је 14,1 милиона литара, углавном у земље *CEFTA*, остале треће земље и ЕУ. Увозна царина за треће земље је 30%. Трговина вином је потпуно либерализована са земљама *CEFTA*, Русијом, Белорусијом и Казахстаном, са изузетком извоза пенушавих вина у Русију. Трговина са ЕУ се заснива на Споразуму о стабилизацији и придруживању, са квотом ослобођеном од царине за увоз 2,5 милиона литара годишње из ЕУ и квотом ослобођеном од царине за извоз 6,3 милиона литара годишње у ЕУ.

Регистри произвођача грожђа и вина успостављени су на основу Закона о вину („Сл. гласник РС”, бр. 41/09 и 93/12). Виноградски регистар и Винарски регистар су усаглашени са законодавством ЕУ. Регистровани су сви произвођачи грожђа са површином већом од 0,1 ha. Виноградарске парцеле су идентификоване и измерене у оквиру интегрисане геопросторне базе података. Енолошке праксе и важећа ограничења заснивају се на законодавству ЕУ. Постоји шест лабораторија овлашћених за анализу вина у Србији. Обележавање вина је усклађено са законодавством ЕУ, укључујући процедуре за доделу ознака географског порекла за вина, које су такође наведене у ССП са ЕУ. Недавне промене законодавства ЕУ у вези са вином тек треба применити у Србији.

Алкохолна пића

Производња и трговина алкохолним пићима уређују се Законом о ракији и другим алкохолним пићима („Сл. гласник РС”, бр. 41/09) и трима правилницима. Србија је навела да су Закон и правилници делимично усаглашени са правним тековинама. Законодавство се налази у поступку ревизије, с циљем потпуног усклађивања са законодавством ЕУ. Просечна производња у периоду 2009-2013. године износила је 90.147 hl. Регистровано је 369 произвођача алкохолних пића, претежно у централној Србији и делимично у Војводини. Србија је нето увозник алкохолних пића. Просечан извоз у периоду 2009-2013. године износио је 1,6 милиона литара у вредности од 5,8 милиона евра. Просечан увоз у периоду 2009-2013. године износио је 5 милиона литара у вредности од 15,3 милиона евра.

Маслиново уље

Србија је навела да нема производњу маслина, нити маслиновог уља. Просечан увоз у периоду 2009-2013. године износио је 855 t у вредности од 2,8 милиона евра, углавном из Италије, Шпаније и Грчке. Тржишни стандарди за маслиново уље делимично су усклађени са законодавством ЕУ.

Дуван

Дуван се производи на површини од приближно 6.200 ha. Просечан принос је 1,6 t/ha. Око 1.800 пољопривредних произвођача укључено је у производњу дувана. Србија је навела да постоји осам погона за прераду и четири фабрике дувана. У 2013. години Србија је извезла 6.471 t и увезла 8.380 t. Трговина је потпуно либерализована са земљама *CEFTA*, Русијом, Белорусијом и Казахстаном. Трговинска размена са ЕУ је уређена кроз ССП са царином за најповлашћеније нације (*MFN*) од 10% *ad valorem* и посебним дажбинама у зависности од врсте производа.

Семе

У 2013. години семе се производило на површини од 53.314 ha. Главни производи су били пшеница, кукуруз, соја, друге житарице и сунцокрет. Производња семена уређује се Законом о семену („Сл. гласник РС”, бр. 45/05 и 30/10), Законом о признавању сорти пољопривредног биља („Сл. гласник РС”, бр. 41/09 и 88/11) и Законом о заштити права оплемењивача биљних сорти („Сл. гласник РС”, бр. 41/09). Само се регистровано семе може пласирати на тржиште. Стандарди за производњу семена још увек нису потпуно усклађени са законодавством ЕУ. Примењују се различите царине у распону 5-30%, осим за ЕУ, земље *CEFTA*, Белорусију, Казахстан и Русију, за које важи царина од 0%.

Производи од чоколаде

У Србији постоји осам великих произвођача чоколаде и производа од чоколаде. Просечна годишња производња у периоду 2009-2013. године износила је 22.710 t. Поред тога, други производи од чоколаде, који нису обухваћени Директивом 36/2000/ЕУ, производе се у Србији у количини од 14.500 t. Србија је нето увозник чоколаде и производа од чоколаде. У 2013. години је увезено око 24.000 t тих производа у вредности од 67,9 милиона евра (56% из ЕУ), а 17.382 t у вредности од 47,3 милиона евра је извезено (углавном у земље *CEFTA*). Примењују се различите царине, у распону од 1% до 30%. За ЕУ, земље *CEFTA*, Белорусију, Казахстан и Русију царина је 0%. Законодавство Србије о чоколади и производима од чоколаде делимично је усклађено са законодавством ЕУ.

Екстракти кафе и екстракти цикорије

Екстракти кафе и цикорије не производе се у Србији. У 2013. години увезено је око 168 t екстракта кафе у вредности од око 1,63 милиона евра, углавном из Немачке (52%). Извоз је занемарљив. Тржишни стандарди су у потпуности усклађени са Директивом 1999/4/ЕУ.

Хмељ

Хмељ се производи на површини од само 20 ha. У законодавству Србије не постоје ограничења, нити посебни захтеви у погледу хмеља.

II.в. Рурални развој

Србија је навела да од 2004. године постепено уводи мере руралног развоја, које се могу упоредити са мерама у ЕУ. Садашња и будућа политика руралног развоја заснивају се на Националној стратегији пољопривреде и руралног развоја 2014-2024, нацрту Националног програма за пољопривреду и рурални развој 2015-2020 и нацрту програма за Инструмент претприступне помоћи за рурални развој 2014-2020 (*IPARD II*). Србија је навела да је њен циљ усвајање ових докумената у 2014. години.

Важећа политика руралног развоја заснива се на Закону о пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник РС”, бр. 41/09) и Закону о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник РС”, бр. 10/13), који су допуњени годишњом уредбом Владе са детаљном расподелом буџета. Различите мере подршке уређене су кроз пет правилника. У 2014. години опредељен је износ од 8,2 милиона евра за мере руралног развоја, кроз подршку инвестицијама у пољопривредна газдинства (6,7 милиона евра), инвестицијама у прераду и маркетинг пољопривредних производа (0,7 милиона евра), одрживом руралном развоју (1,07 милиона евра), унапређењу руралне економије (282.073 евра) и локалним стратегијама руралног развоја (129.590 евра). Подршку за рурални развој такође обезбеђује АП Војводина, као и општине. Мере морају бити комплементарне мерама националне подршке и мора да их одобри МПЗЖС. Србија је навела да ће све националне мере бити комплементарне *IPARD*. Преклапања и двострука финансирања неће бити могућа.

Програмом руралног развоја управља: а) Сектор за рурални развој у МПЗЖС, који има улогу и Управљачког тела, што је дефинисано законодавством ЕУ за *IPARD* и б) Управа за аграрна плаћања (УАП), која ће постати и агенција за плаћање за *IPARD*. Поред тога, спровођење програма руралног развоја подржава Национални савет за рурални развој, који делује као одбор за праћење, Национална мрежа за рурални развој, која је усмерена на подршку локалним активностима (*LEADER*) и Пољопривредна саветодавна и стручна служба, која промовише програме руралног развоја и саветује кориснике.

Србија се налази у поступку успостављања свих структура за спровођење *IPARD* програма. Управљачко тело (*MA*) именовано је у јануару 2014. године Одлуком Владе Србије, 5 бр. 48-200/2014. Оно је одговорно за програмирање, праћење, евалуацију и извештавање о *IPARD*. *MA* је припремило нацрт *IPARD* програма, који је достављен комисији ЕУ у другом кварталу 2014. године. У току је *ex-ante* процена. Очекује се да се програм руралног развоја усвоји почетком 2015. године. Он обухвата мере за инвестирање у пољопривредна газдинства, у прераду и маркетинг, у диверзификацију руралне економије, органску производњу, *LEADER* и техничку помоћ.

Управа за аграрна плаћања (УАП) постаће акредитована агенција за плаћање за *IPARD*. Предвиђено је да се УАП 2015. године премести у Београд. Сачињен је предлог процедура у вези

са интерним окружењем, контролом, праћењем, безбедности информационог система и управљањем ризиком, у складу са захтевима ЕУ у погледу *IPARD*. Интерна анализа обима послова УАП показала је озбиљна ограничења капацитета неопходних за *IPARD*. Србија је навела да ће у скорој будућности запослити додатне људе у Управљачко тело и УАП.

П.г. Политика квалитета

Политика ознака географског порекла спроводи се на основу Закона о ознакама географског порекла („Сл. гласник РС”, бр. 18/10), који је допуњен трима правилницима. Она обухвата природне производе, пољопривредне и прехранбене производе, индустријске производе, као и производе домаће радиности и услуге. Групе произвођача или прерађивача, привредна комора, удружење потрошача и државни органи могу поднети захтев за признавање ознака географског порекла у Србији. Право коришћења ознака даје се сваком субјекту у оквиру географског подручја уз поштовање спецификације. Захтеве проверава и региструје Завод за интелектуалну својину, док је МПЗЖС одговорно за детаљно испитивање спецификације производа, систем контроле и обележавања. Контролу врше тела за оцењивање усаглашености, која је одобрило и овластило МПЗЖС. Законодавство и процедуре су делимично усклађени са правним тековинама ЕУ. Још увек не постоје процедуре којима би се производи признавали као гарантовани традиционални специјалитети, нити друге добровољне шеме.

Ознаке географског порекла алкохолних пића обухваћене су Законом о ракији и другим алкохолним пићима („Сл. гласник РС”, бр. 41/09), који допуњава пет правилника. Регистрацијом управља МПЗЖС. Произвођач уз захтев мора да достави техничку документацију, укључујући лабораторијску анализу и извештаје. Србија је навела да је документација у потпуности усклађена са захтевима ЕУ. Одлуку о захтеву доноси комисија. Право коришћења ознака даје се индивидуалним произвођачима.

Ознаке географског порекла за вино уређују се Законом о вину („Сл. гласник РС”, бр. 41/09), који допуњава шест правилника. Србија је навела да је њено законодавство усклађено са законодавством ЕУ, осим у случају ароматизованих вина. Постоје 64 активна произвођача и 203 вина са ознаком географског порекла. Удео вина са ознаком географског порекла у 2013/2014. години био је 14%.

Србија је навела да намерава и даље да усклађује правне тековине у области политике квалитета, како би се у наредном периоду ојачао систем контроле и унапредио систем сертификације.

П.д. Органска производња

Органска производња се уређује Законом о органској производњи („Сл. гласник РС”, бр. 30/10), који је допуњен правилником и упутством. Србија је навела да је у току поступак разматрања законодавства ради даљег усклађивања са законодавством ЕУ. Површине под органском производњом увећале су се са 1.000 ha у 2009. години на 7.000 ha обрадивог земљишта у 2013. години. Главни производи су житарице, воће, крмно биље и индустријско биље. Органски узгој животиња је ограничен на око 5.000 животиња (од којих је приближно 70% у фази конверзије).

Преовлађује производња органски узгајаних оваца (50%) и живине (35%). У 2012. години, 1.061 субјект је регистрован као органски произвођач, укључујући групну производњу. Производи се обележавају националном ознаком органске производње, а могу се обележити и ознаком ЕУ, као и другим ознакама органске хране. Органска производња се подржава кроз посебне мере руралног развоја. Осим тога, директна плаћања су увећана за 40% за органску производњу. Плаћања се врше и током периода конверзије.

Дирекција за националне референтне лабораторије у оквиру МПЗЖС надлежни је орган за органску производњу. Контролу спроводе тела, која мора акредитовати Акредитационо тело Србије. Контролна тела морају бити регистрована у Регистру пословних субјеката. Одобрење издаје Дирекција за националне референтне лабораторије на период од годину дана. У овом тренутку регистровано је шест овлашћених контролних тела, које надзире надлежни орган и контролише Одељење пољопривредне инспекције у оквиру МПЗЖС.

III. ПРОЦЕНА СТЕПЕНА УСКЛАЂЕНОСТИ И КАПАЦИТЕТА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ

По приступању Србије ЕУ мора се обезбедити примена и извршење правних тековина које се односе на пољопривреду и рурални развој. Овим се посебно захтева да се у Србији примене правила ЕУ о шемама директних плаћања и мерама руралног развоја, као и да се обезбеди спровођење заједничке организације тржишта за различите пољопривредне производе. Да би се законодавство ЕУ пренело у национално законодавство, потребно је улагање знатних напора. Посебан изазов представља успостављање пуне функционалности агенције за плаћање, са системима контроле, који су у потпуности усклађени са правним тековинама. Ово захтева правовремену припрему ради успостављања довољних административних капацитета. Под тим се подразумева одговарајући број обученог особља, потпуно опремљен радни простор, безбедна информациона инфраструктура, свеобухватне и интегрисане софтверске апликације, транспортна опрема, контролни уређаји, као и детаљне процедуре за све административне кораке, који морају бити потпуно усклађени са правним тековинама. Иако ће се подршка обезбедити кроз *IPA*, за успостављање ових структура потребан је знатан допринос Владе Србије.

Спровођење ЗПП такође представља изазов за пољопривредне произвођаче и друге потенцијалне кориснике пољопривредне политике. Са концептима као што су зелено плаћање, вишеструка усклађеност, захтеви ЕУ у погледу хигијене, животне средине, добробити животиња и сложених система администрације и контроле произвођачи још увек нису упознати. Постоји изражена потреба да се пољопривредним произвођачима и другим корисницима обезбеде потребне информације и савети што раније у односу на датум приступања. Саветодавне и стручне службе, као и друге заинтересоване стране, треба у ту сврху ојачати и обучити, тако да задовоље постављене захтеве.

У целини посматрано, Србија је направила важан корак усвајањем свеобухватне Стратегије пољопривреде и руралног развоја за период 2014-2024. године. Том стратегијом Србија показује своје програмске планове везане за припреме у вези са политиком, као и своје законодавне и институционалне припреме. У појединим областима, као што су политика квалитета, систем

рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима, идентификација и регистрација животиња, производња вина и органска производња, ниво законодавне усклађености је на напредном нивоу. У овим областима неопходно је уложити напоре у сврху даљег усклађивања и спровођења. Извршене су и одређене припремне активности за *IPARD*. Кључне препреке за спровођење *IPARD* јесу премештање Управе за аграрна плаћања у Београд и довољан број запослених у Управљачком телу и агенцији за плаћање. За остале најважније области, као што је Интегрисани систем управљања и контроле, укључујући Систем за идентификацију земљишних парцела и тржишне мере, припреме још нису почеле, а ниво усклађености са правним тековинама је низак.

III.a. Хоризонтална питања

Велики део пољопривредног буџета у Србији усмерен је на мере директне подршке повезане са производњом. Плаћања у оквиру директне подршке додељују се за производне секторе Србије на следећи начин: плаћања за обрадиво земљиште (производно невезана), производно везана плаћања по грлу стоке, ценовна подршка за млеко, кредитна подршка и други посебни подстицаји. Ова плаћања и систем подршке у највећој мери нису усклађени са правилима ЕУ. Мере подршке треба у потпуности ускладити са правним тековинама, раздвојити их од производње и увести систем права на плаћање по хектару. Уопштено говорећи, одређеним секторима и врстама производње може се одобрити добровољна производно везана подршка. Стратегија пољопривреде и руралног развоја предвиђа постепено усклађивање плаћања са плаћањима у ЕУ, укључујући постепено укључивање зеленог плаћања и захтева вишеструке усклађености. Важно је да се Стратегија спроведе према плану.

Посебне напоре ће захтевати успостављање Агенције за плаћање, као и неопходног Интегрисаног система управљања и контроле (*IACS*), у оквиру којег ће се управљати свим плаћањима за пољопривредне произвођаче, директним плаћањима и мерама руралног развоја, како би се ускладили са детаљним захтевима правних тековина. Обимне инвестиције и изградња институција биће неопходне много раније у односу на датум приступања. Садашњи системи контроле, који се примењују у Србији, нису компатибилни са *IACS* правилима у ЕУ. Систем за идентификацију земљишних парцела (*LPIS*) још увек није успостављен. Регистар пољопривредних газдинстава администрира Министарство финансија. Постојеће софтверске апликације нису интегрисане. Решење је стога у правовременом успостављању свих оперативних структура за спровођење директних плаћања и мера руралног развоја.

У Србији се развија Систем рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима (*FADN*) усклађен са правним тековинама, који ће бити проширен тако да обухвати више пољопривредних произвођача и на тај начин достигне репрезентативан ниво у оквиру сектора. Ажурирања правила ЕУ треба у потпуности преузимати како би се обезбедило усклађивање.

Кад је реч о државној помоћи, која не обухвата мере тржишне подршке и мере руралног развоја, Србија примењује више мера за подршку пољопривредним произвођачима. Србија ће по приступању морати да усклади све своје мере државне помоћи са правним тековинама.

Кад је реч о трговинским механизмима, царине ће по приступању Србије морати да се ускладе са правним тековинама.

III.6. Заједничка организација тржишта

У Србији не постоје тржишне мере какве се примењују у ЕУ. По приступању, Србија ће морати да буде у стању да примени комплетан систем тржишних механизма из правних тековина, укључујући интервенције. Србија ће морати да успостави све обавезне трговинске мере (нпр. сертификате, царинске контроле итд).

III.6.1 Ратарске културе, текстилне биљке, шећер

Производно невезано плаћање по хектару обрадивог земљишта делимично је усклађено са директним плаћањима ЕУ. Систем права на плаћање још увек не постоји. Тржишне мере за све ратарске културе треба у потпуности ускладити са правним тековинама.

III.6.2 Производи сточарства

Постојећи систем производно везаних плаћања у сектору сточарства треба потпуно ускладити са правним тековинама у погледу плаћања у сектору млекарства, плаћања за говеда, овце, козе и за пчеларство. Нарочито је важно да се до датума приступања укину плаћања за производе свињарства и живинарства. Србија треба да успостави систем класификације трупова и систем праћења цена за животињске производе у складу са правним тековинама.

III.6.3 Специјализовани усеви

Што се тиче **воћа и поврћа**, у Србији се примењују подстицаји по хектару за подизање нових воћних засада, који нису у складу са правним тековинама. Иако постоје удружења произвођача која врше одређене функције, она нису произвођачке организације како је дефинисано у правним тековинама. Србија ће морати да унапреди своје административне капацитете, како би могла да спроведе овај програм.

Постојећи тржишни стандарди делимично су усклађени са правним тековинама. Треба их и даље усклађивати и јачати њихово спровођење. У Србији се, на добровољној бази, већ примењује систем извештавања о ценама за домаће и увезено воће и поврће, али његово потпуно усклађивање са правним тековинама тек треба обезбедити.

У сектору винарства Србија има висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ, али потребни су додатни напори ради даљег усклађивања и ажурирања. Виноградарски регистар је успостављен на основу правила ЕУ. Да би се ефикасно испунили захтеви ЕУ за праћење тржишта вина, Србија се снажно подстиче на даље унапређење рачунарских система за израду, коришћење и одржавање обавезних декларација (о бербама, производњи, пласману и залихама), Винског регистра и Виноградарског регистра. Србија такође мора да обезбеди успостављање информационог система за контролу кретања винских производа, што мора бити доступно

контролним телима, одређеним за сектор винарства. Треба обезбедити израду и издавање електронских административних докумената, која прате пошиљку винских производа.

Што се тиче **алкохолних пића**, законодавство Србије је у сектору алкохолних пића делимично усклађено са законодавством ЕУ и у том смислу даље активности су у току. Спровођење законодавства треба и даље јачати.

III.в. Рурални развој

Политика руралног развоја Србије делимично је усаглашена са политиком ЕУ. Овај приступ треба и даље унапређивати и усаглашавати са захтевима ЕУ. Поједине мере треба ускладити са правним тековинама. Мора се успоставити критеријум селекције и усмеравање мера. Капацитети за програмирање, праћење, контролу и евалуацију треба да се даље јачају. Оријентација политике у области животне средине и климе треба да се ојача и усклади са циљевима и оквирима ЕУ у области руралног развоја. Пренос знања и стручне и саветодавне службе треба ојачати ради унапређења људских капацитета. Морају се предвидети и информационе активности усмерене на локалне заједнице ради формирања локалних акционих група (*LAG*), као и активности изградње капацитета за *LAG*.

Министарство пољопривреде и заштите животне средине има потпуну одговорност за политику руралног развоја и њено спровођење. Капацитете треба унапређивати. Кроз припреме захтеваће се развој имплементационих способности. Програм *IPARD II* је усвојен. Следећи кључни корак, који се мора обезбедити, јесте успостављање функција, одговорности и процедура Управљачког тела и *IPARD* Агенције, као и *NAO*, *NIPAC* и ревизорског тела за *IPARD*.

III.г. Политика квалитета

Закон о ознакама географског порекла, који је тренутно на снази у Србији, ширег је обухвата од шеме квалитета ЕУ за пољопривредне и прехранбене производе и обухвата индустријске производе, производе домаће радиности и услуге. Законодавство, којим се уређује заштите географског порекла за алкохолна пића и вина има висок степен усклађености са правним тековинама. Концепт гарантованих традиционалних специјалитета и други услови квалитета још увек се не примењују. Треба наставити са усклађивањем и јачањем спровођења политике квалитета.

III.д. Органска производња

Законодавство Србије о органској производњи има висок степен усклађености са правним тековинама. Неопходно је даље усклађивање, као и даље јачање система контроле.

IV. Закључци и препоруке

Имајући у виду горе поменуто, нарочито налазе изложене у делу III, не може се сматрати да је Србија довољно припремљена за преговоре о поглављу 11, Пољопривреда и рурални развој. Стога

Комисија у овој фази не препоручује отварање приступних преговора са Србијом о овом поглављу.

Имајући у виду тренутно стање како је горе оцењено, препоручује се да се ово поглавље отвори за преговоре када се испуне следећа мерила:

- када Србија Комисији представи акциони план, као основу за преношење, спровођење и примену правних тековина, које се односе на пољопривреду и рурални развој;
- када Србија Комисији поднесе захтев за поверавање реализације буџета за *IPARD II*, у складу са одредбама Сprovedбене Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 447/2014.